

DROGONIS CARDINALIS

LIBER

DE CREATIONE ET REDEMPTIONE PRIMI HOMINIS.

(*Biblioth. Patr. ibid., p. 541.*)

Beata illa et sempiterna Trinitas, Pater et Filius A et Spiritus sanctus, unus Deus, scilicet summa potentia, summa sapientia, summa benignitas, creavit quamdam trinitatem ad imaginem et similitudinem suam, animam videlicet rationalem, quæ in eo præfert vestigium quoddam illius summæ Trinitatis, quod ex memoria, ratione, et voluntate consistit. Creavit autem hoc modo, ut manens in illo, participatione ejus esset beata, aversa ab illo, quocunque se conferret, remaneret misera. Sed hæc trinitas elegit potius per motum propriæ voluntatis cadere, quam ex gratia Conditoris per arbitrium stare. Cecidit ergo per suggestionem, delectationem consensus ab illa summa et pulchra Trinitate, scilicet potentia, sapientia, puritate, in quamdam contrariam, et sordidam trinitatem, infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. Memoria enim facta est impotens et infirma ratio imprudens et tenebrosa voluntas impura.

Porro memoria quæ simplicis divinitatis potentiam stans cogitabat, ab illa cadens, et velut super saxa corruens, in tres partes contracta dissiliit, scilicet in cogitationes affectuosas, onerosas, otiosas. Affectuosas voco illas in quibus illa afficitur, ut in curis rerum necessariarum, edendi, bibendi, cæterarumque innumerabilium; onerosas, ut in exterioribus administrationibus; otiosas, quibus nec afficitur, nec oneratur, et tamen ab æternorum contemplatione per illas distenditur, ut si cogitem equum currentem, aut avem volantem. Rationis quoque triplex casus est, ejus siquidem est examinare bonum et malum, verum et falsum, commodum et incommodum. In quibus discernendis tanta caligine cæcatur, ut sæpe in contrarium ducat judicium, capiens malum pro bono, falsum pro vero, noxium pro commo-
 dum, et e converso. Nunquam vero in his falleretur, si nunquam lumine quo creata est privaretur, sed quia ipsa inde cecidit, procul dubio nihil aliud quam tenebras suæ cæcitatibus invenit. Unde factum est ut etiam instrumentum perderet, quo illa administraret, scilicet illud trivium sapientiæ, ethicam, logicam, physicam, quas nos possumus aliis nominibus nuncupare, moralem, inspectivam, naturalem scientiam. Si quidem per ethicam eligitur bonum, id est virtutes; reprobatum malum, id est vitia. Per logicam cognoscitur verum et falsum. Per physicam commodum et incommodum, id est quid

in usum assumendum sit, quid respiciendum. Sequitur voluntas, cujus ruina similiter tripartita est. Quæ enim summæ benignitati et puritati inherere, et eam solam diligere debuit, per propriam iniquitatem a supernis in hæc infirma lapsa; concupiscentiam carnis, et concupiscentiam oculorum, et ambitionem sæculi dilexit. Quid hoc infelicis casu potest estimari? ubi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota animæ substantia pariter perit. Verumtamen hunc tam gravem, tam sordidum, tam tenebrosam lapsum nostræ naturæ reparavit illa beata Trinitas, memor misericordiæ suæ, immemor culpæ nostræ. Venit ergo a Patre missus Dei Filius, et dedit fidem. Post filium missus est Spiritus sanctus, et docuit, deditque charitatem. Itaque per hæc duo, id est fidem et charitatem, facta est spes redeundi ad patriam. Et hæc est trinitas, scilicet fides, spes, charitas, per quam, velut per tridentem, reduxit de limo profundi ad amissam beatitudinem illa incommutabilis et beata Trinitas, mutabilem, lapsam, et miseram trinitatem. Et fides quidem illuminavit rationem, spes erexit memoriam, charitas vero purgavit voluntatem. Cum igitur venit, ut dictum est, Filius Dei factus homo, qui erat Deus, tanquam bonus medicus dedit præcepta, quibus observatis reformaretur salus amissa. Ut ergo præceptis fidem faceret, exhibuit signa, ut eorundem præceptorum persuaderet utilitatem, promisit beatitudinem. Est autem fides, alia præceptorum, alia signorum, alia promissorum, id est qua credimus in Deum, qua credimus Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum. Credere autem in Deum est in eum sperare, et eum diligere. Per fidem signorum credimus Deum qui talia potest, et omnia potest. Per fidem promissorum credimus, qui quidquid promittit, veraciter complet. Similiter quoque spes triplex est, et procedit de prædicta triplici fide; nam de fide præceptorum oritur spes veniæ, de fide signorum, spes gratiæ, de fide promissorum, spes gloriæ. Charitas itidem ternario numero colligitur, de corde puro, de conscientia bona, de fide non ficta. Puritatem debemus proximo, conscientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem est, ut quidquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei, maxime tamen exhibenda est proximo, quia Deo omnino manifesti sumus; proximo, autem non possumus, nisi quantum nos illi cor nostrum aperimus. Con-

scientiam bonam in nobis faciunt duo, poenitentia et continentia, quoniam scilicet per poenitentiam commissa peccata punimus, et per continentiam deinceps punienda non committimus, et hæc debemus nobis. Post hæc sequitur fides non ficta, quæ Deo vigilanter exhibenda est, ut nec propter proximum, cui nos impendimus, offendamus Deum, nec propter conscientiam, quam per poenitentiam, et continentiam in humilitate custodire volumus, minus exsequamur mandatorum Dei obedientiam, et hæc est fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuæ fidei, et fictæ. Mortua fides est, quæ sine operibus est. Fides ficta est, quæ ad tempus credit, et tempore tentationis recedit. Unde et fides ficta, id est fragilis dicitur.

Est præterea et alius resurgendi modus sub eodem numero comprehensus, primi hominis casui compositus. Adam quippe in paradiso positus, primo perdidit circumspeditionem Dei. Testatur enim beatus Augustinus quod nequaquam hominem tentator de paradiso eiecisset, nisi aliqua elatio in anima hominis præceisset, cum verissime scriptum sit. *Ante ruinam exaltatur cor* (Prov. xvi). Secundo perdidit justitiam, quoniam uxoris voci plus quam divinæ obedivit. Justitia enim est virtus, quæ sua cuique reddit. Tertio amisit iudicium, cum post peccatum correptus, oblique per mulierem retorsit propriam culpam in actorem dicens: *Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, et comedi* (Gen. iii). Eisdem ergo virtutum gradibus redeundum est homini in exilio posito, quibus privatus expelli meruit de paradiso. Primum itaque faciendum est iudicium; deinde exercenda justitia, tandem circumspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis, ut nos ipsos judicemus, et accusemus justitiam proximo; circumspeditionem vero debemus Deo. Hanc redeundi viam ostendit nobis Michæas propheta, dicens: *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, et quid Dominus requirat a te: utique facere iudicium, et diligere misericordiam, ambulare sollicitum cum Deo tuo* (Mich. vi). Hanc salutis viam testatur Apostolus docuisse Christum, dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo* (Tit. ii). Sobrie scilicet quantum ad nos, juste ad proximum, pie ad Deum. Qui etiam manifestius intulit circumspeditionem Dei subjungens: *Expectantes adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi* (ibid.). Et in multis aliis sacræ Scripturæ locis hic ordo vitæ, et institutio, si diligenter queratur, potest inveniri, ut illud: *Beatus vir qui in sapientia morabitur, et qui in justitia sua meditabitur, et in sensu cogitabit circumspeditionem Dei* (Eccli. xiv). Moratur quippe in sapientia, et sapiens est, qui semetipsum hic semper dijudicat ut æternum Dei iudicium evadat. Si enim ait Apostolus, *nosmetipsos dijudicaremur, non utique iudicaremur; cum iudicamur autem a Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur*

(I Cor. ii). Sapiens est enim non secundum sapientiam hujus sæculi, sed secundum illam sapientiam quæ trahitur de occultis, per quam utique miræ Dei opere agitur, ut electi quique tusionibus et pressuris hic attriti in ædificio veri Salomonis sine sonitu mallei postea construantur.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris (Isa. xi. Pro paradiso, quem perdidimus, restitutus est nobis Salvator Christus. Sicut ergo de uno fonte paradisi quatuor flumina ad irrigandum paradysum derivantur, ita de peccatoris ejus arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus oriuntur quatuor genera aquarum, unde tota per universum mundum irrigatur Ecclesia. Sunt autem quatuor fontes veritas, sapientia, virtus, et charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte veritatis sumuntur aquæ iudiciorum; de fonte sapientiæ, aquæ consiliorum; de fonte virtutis, aquæ præsidiorum; de fonte charitatis, aquæ desideriorum. In aquis iudiciorum cognoscimus quid liceat vel non liceat; in consiliis discernimus quid expediat vel non expediat. Sed quia electis viris recte per hæc gradientibus non desunt tentationes: tentantur autem de duobus: aut enim terroribus concutiuntur, aut blandimentis seducuntur. Ideo armandi sunt contra terrores præsiis divinæ virtutis contra blandimenta desideriiis supremæ charitatis. Desideriis enim meliorum superantur, ut ait quidam sanctus, desideria deteriorum; vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat et expediat, quod utique docent iudicia atque consilia, si posse perfici minime contingat? Ideo post aquas iudiciorum et consiliorum querendæ sunt aquæ præsidiorum. Rursum et nosse et posse quid valeat, si horum omnium non est finis charitas? Recte itaque post iudicia, post consilia, post præsidia hauriuntur de fonte charitatis desideria, ut videlicet quidquid sapimus et loquimur, quidquid operamur aut patimur, finis vitæ æternæ concludat. Sed ut hæc quæ dicta sunt de fontibus et aquis clarius eluceant, Scripturarum exemplis esse comprobanda puto, aurique similitudines, quas protulimus vermiculandas argento. Ac primum quod dictum est, quatuor illos fontes de pectore Jesu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriuntur prædictæ aquæ, id elaborandum est. Veniat ergo David et dicat: *Ut quid ex fonte veritatis procedant iudicia. Hoc certe videtur: sensisse, cum diceret: De vultu tuo iudicium meum prodeat* (Psal. xvi). Neque enim vir sanctus iudicium suum diceret, quod de vultu Dei, id est de veritate non prodiret. Noverat enim electos veritatis iudiciis, tanquam virga ferrea regi, quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exultans psallebat: *Iudicia Domini vera, justificata in semetipsa, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum* (Psal. xviii). A quibus, ne forte per incuriam devient, audiant vocem Patris, per eundem Prophetam comminantis. Si in

judiciis, inquit, meis non ambulaverint, et mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, et in verberibus peccata eorum (Psal. LXXXVIII). Hæc mysteria divini judicii reserabat cœlestis regni clavicularius, cum diceret: *Tempus est ut judicium incipiat de domo Dei (I Petr. iv)*. Si autem primum a nobis quis finis illorum qui non credunt Dei Evangelio? et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis judicium, quod nihilominus ab ipsa veritate procedit; unde et per Paulum dicitur: *Scimus enim quoniam judicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt (Rom. ii)*. Et utrumque quidem judicium complectitur ipsa Veritas, dicens: *In judicium ego veni in hunc mundum, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant (Joan. ix)*. Utrumque autem discernit, cum item dicit: *Et ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam (Matth. xxv)*. Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriantur judicia, videamus quomodo de fonte sapientiæ propinentur consilia. Quis dubitet apostolum Paulum esse sapientem, cum et Petrus ejus coapostolus sapientiam ei datam astruat (*II Petr. iii*), et ejusdem apostoli tota verborum series nihil aliud quam sapientiam redoleat? Proferat igitur consilia, et per ipsa nos doceat, quid peregrinantibus et ad cœlestem patriam festinantibus expediat. *De virginibus, inquit, præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Deo, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem; quoniam bonum est homini sic esse (I Cor. vii)*. Si de virginibus præceptum haberet, nihil aliud quam quod præciperetur iiceret. Nunc vero cum utramque liceat, vel nubere vel non nubere, quid compendiosius dici potuit, quam *bonum est homini sic esse*, hoc est in virginitate manere; præsertim cum et necessitatis instantia frequenter opprimere soleat; et cito mori ipsa temporis brevis urgeat, totiusque mundi figura prætereat? Item cum de vidua loqueretur: *Beatior, inquit, erit si sic, id est, inupta permanserit secundum meum consilium (I Cor. vii)*; ac ne de proprio corde, quin potius de fonte sapientiæ videretur hoc ipsum consilium deprompsisse, subjecit dicens: *Puto autem quod et ego spiritum Dei habeo (ibid.)*. Sed cur ego paucis immoror exemplis? cum in ejus verbis omnis sexus, omnis ætas, omnis conditio consilium inveniat, si diligenter quærat, salutis? Quod si quis curiosius velit prospicere utrum verum sit quod dictum est de sapientia consilia manare, legat libros qui inscribuntur *Sapientiæ*, ubi totus orationis contextus *consilia* videtur spirare. Si vero consultius et utilius studeat inde vitam elicere, audiat ipsam salubriter invitantem Sapientiam: *Si vis, inquit, ad vitam venire, serva mandata (Matth. xix)*. Quæris cujus? *Deum, inquit, time, et mandata ejus observa (Eccl. xii)*. Audiat, inquiam, eandem ipsam materno affectu inclamantem: *Du mihi, fili, cor tuum (Prov. xxiii)*. O quantum vellem et ego cor meum in ejus verbum suspendere, de cujus ore mirifico tam dulcia vitæ consilia

A audio personare! O utinam et linguæ meæ calamum in ejus fonte possem intingere, quo idoneus essem ea quæ restant de duobus fontibus, id est *virtutis et charitatis*, utiliter exarare. Et quoniam quatuor isti fontes ita sibi invicem saporem suum transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine invitetur ad alium, libet jam de Sapientia ad virtutem transire, et qualiter illinc hauriantur aquæ præsidiorum, quantum ab ipsa virtute adjuvor, ostendere. Sicut autem, superius dixi, gemina esse veritatis judicia: quia scilicet decernunt quid liceat vel non liceat; itidemque sapientiæ consilia duo docere, hoc est quid expediat vel non expediat, ita et hic agnoscimus de fonte virtutis hauriendas duplices aquas præsidiorum, quæ vel abluant electos a culpis, vel refrigerent in tormentis. De utrisque sumamus exemplum. Refert Lucas evangelista quod quædam mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, erógata in medicis tota substantia sua, cum minime curari potuisset, accessit retro, et tetigit sinibrium vestimenti Domini, et confestim stetit fluxus sanguinis. Jesum vero dixisse: *Quis me tetigit?* cumque discipuli responderent: *Turbæ te comprimant et affligunt, et dicis: Quis me tetigit?* rursus respondisse: *Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exisse (Luc. viii)*. Ecce quas aquas præsidii hauserit mulier illa de fonte virtutis Salvatoris; quibus abluta est a profluvio sanguinis, quæ nulla medicorum arte poterat sanari. Quod si quis objiciat prolatum testimonium nihil ad rem præsentis operis pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta esse videatur a culpis, sed tantum ab ægritudine carnis; noverit moris esse Divinæ virtutis prius cordi mederi quam corpori. Unde et alibi cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tanquam bonus et pius medicus, volens sanare prius quod erat potius, id est *mentem quam carnem*, ait eidem paralytico: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua (Matth. ix)*. Itaque sanata conscientia, consequenter etiam sanatur corpus, cum dicitur: *Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam (ibid.)*. Sic ergo et ejus cor mulieris prius abluat intus donum fidei, per quam meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim innuit ipse Dominus cum dicit: *Filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace (Luc. viii)*. Quod autem de hoc ipso fonte virtutis hauriantur aquæ præsidii in tormentis, ostendunt et illi tres pueri in fornacis æstuantis incendio positi, quibus ipsa flamma frigit (*Dan. iii*): et præcipue ille inclytus martyr *Vincentius*, qui cum graviter torqueretur, non solum tolerasse, verum etiam tortorem suum constanter provocasse fertur his verbis: *Insurge, inquit, et toto malignitatis spiritu debacchare, videbis me Dei virtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques*. Possent plura de hoc fonte virtutis copiosius dici, sed cum succincte prætereo: quia jam de fonte Charitatis bibere potius, quam scribere, inhianter desidero. Ad hunc enim fontem invitamur Redemptoris nostri voce dicentis: *Si quis sitit, veniat, et bibat,*

et de ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii). Et A secutus evangelista exposuit, ad quem potum nos invitaret, dicens: *Hoc autem dixit de spiritu quem accipientes erant credentes in eum (ibid.)*. Quem, nisi spiritum charitatis, quem mundus non potest accipere, sed soli accipiunt qui vere credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis aquas desideriorum, ipsasque partiamur in geminos rivulos; ut, sicut unius ejusdemque charitatis sunt duo præcepta, ita sint et gemina desideria, quibus impleantur ipsa præcepta. Aliud est enim desiderium, quo Deus propter seipsum, aliud quo proximus diligitur in Deo, vel propter Deum. In illo nullus modus, sed ex toto corde, tota anima, tota virtute diligatur Deus: in hoc autem præscribitur modus quidam, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum (Matth. xix)*. Illo flagrabat Propheta, cum diceret: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus (Psal. xli)*; et item: *Concupiscit, et deficit anima mea in atria Domini (Psal. lxxxiii)*. Hoc exhibebat Paulus Romanis, quibus scribebat: *Desidero enim videre vos, aliquid ut impertiar vobis gratiæ spiritualis (Rom. i)*. Et Dominus in Evangelio discipulis suis: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare*

et vobiscum, antequam patiar (Luc. xxii). Et notandum quod ad illud excitatur mens humana spiritualiter tribus affectionibus, ac provehitur. Unde etiam Deum diligere toto corde, tota anima, tota virtute jubetur, et quidem prima dulcis, secunda prudens, tertia est fortis. Primam habebat Petrus, cum Domino mori dissuaderet, ex corde enim dulciter diligebat, ejus passionem expavescerebat; sed cum audiret *Vade retro, Satana, non sapis ea quæ Dei sunt, sed quæ hujus mundi (Marc. viii)*, his verbis correptus, et intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere, quem prius tantum dulciter diligebat ex toto corde: necdum vero diligebat tota virtute, quod si faceret, nec propter mortis discrimen eum negaret. At vero post resurrectionem et ascensionem dato desuper Spiritu, tunc demum tota virtute dilexit; pro quo etiam horrendum crucis supplicium postmodum subire non expavit. Erga charitatem quoque proximi exercemur tripliciter, ut vel ædificetur ipsa charitas, ubi non est; vel augeatur ubi est; vel certe caveamus ne pereat, aut minuatur ubi est. Quisquis autem hanc puro affectu erga proximum operabitur, illam procul dubio, quæ Dei est uberius promerebitur.

DROGONIS CARDINALIS

OPUSCULUM

DE SEPTEM DONIS SANCTI SPIRITUS

SEU

De septiformi gratia Spiritus sancti, ac de beatitudinibus.

(Biblioth. Patr. itid., p. 544.)

Prima gratia est timor Domini; qui hanc habet, C omnem odit iniquitatem, juxta illud Psalmistæ: *Iniquitatem odio habui et abominatus sum, omnem viam iniquitatis odio habui (Psal. cxviii)*. Scriptum namque est: *Timor Domini odit malum (Prov. vii)*; et item: *Time Deum, et recede a malo (Prov. iii)*. Et de Job dicitur: *Vir timens Deum, et recedens a malo (Job i)*. Sine hac gratia, gratiarum prima, quæ totius religionis exordium est, nullum bonum pullulare vel manere potest. Sicut enim securitas, vel desidia, causa et mater est omnium delictorum; sic timor Domini radix et custos est omnium bonorum: unde scriptum est: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua (Eccli. xxvii)*. Omnium namque virtutum ædificium illico vergit in præcipitium, si hujus gratiæ amiserit præsidium: unde Salomon ait: *In timore Domini esto tota die, quia habebis spem in novissimo, et præ-*

stolatio tua non auferetur (Prov. xiii.) Hinc et Apostolus dicit: *Cum metu et timore vestram salutem operamini (Philipp. ii)*. Et quid plura? Connexa sunt simul timor et religio; non manere potest alterum sine altero. Unde Simeon est dictus *vir justus, et timoratus (Luc. ii)*. Hinc etiam in lege scriptum est: *Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies; ipsi adhærebis (Deut. vi)*. Unde Salomon ait: *Deum time, et mandata ejus observa (Eccl. xii)*. Hæc autem taliter habere debemus; qualiter se asserit habuisse Job beatissimus: *Semper quasi tumentes fluctus super me Dominum timui (Job xxxi)*. Per hunc Dei timorem universa deserimus, mundo abrenuntiamus, nosque ipsos, sicut Dominus ait, abnegamus: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum (Matth. iv)*. Iste ergo divinus timor, qui cum quem perfecte imbuat, paupertati subjicit, et a malo dividit, ita est primus in ordine gratiarum, sicut paupertas in serie beati-